

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

ושטייה. עור לאכול עליו: **זלא מלה וזלא רב**. דמלפת זהו: **רב**. שומן: **דלא ציה כולל ציה**. מי שיש בו דעת כמי שיש בו הכל שאינו נחסק כלום: **דא קני מה חסר**. מי שקנה דעת אינו חסר כלום: **חזור לימי עלומיו**. דנעשה כתינוק שלא טעם טעם חטא:

שנא' רוטפט. כלומר כשעת רטוב ופש כמו [פירו] מרגמינין פוטו וסגו: **מונער**. מן המולי ישוב כמו שהיה דימי עלומיו: **כל משכבו הפכה צליו**. כל סדר הנעשה למודו המסודר לו נהפך לו צליו ומשכמו: **סליסר** **אפי הלנפא**. שהיה שונה למודו צי"ג פנים: **שיפא אולו ליה**. ששכח: **קלאר**. כובס: **אסה עשום אוסי ואם חייא**. דגמר לכו דל המלמד את בן חצרו מורה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן: **הכל מושלין** **זו**. להמיתו אפי' וצו אפילו ימוש: **למשפטין עמדו היום** (ב) **כל עבדיך**. דכיון שנשפט שישיבה של מעלה הכל ועשו עבדיו של הקצה' ליפרע הימנו: **גברא גבוה הוי רביז גירדנא ווטא**. פרדה קטנה: **סיסורא**. גשר: **ואספוט**. נתפסדה הפרדה ושדייה מינה ושכיב. ואע"פ שהפרדה נמוכה ואינה ארוך כל כך דלא נפל אלא מעט מת: **אקרוקפא**. כפרדע. ועקרב אינו יכול לטוט צנהר ושאו כפרדע עליו להעבירו צנהר לנשוק את האיש: **כי**

(א) פירושו מלה נכבשה עיובין ה' ד"ה והאמר. (ב) עיובין י' מה. ס': עג. פט: מסת ד' נדה לט. סג: ג. א' ז"ל עקרבא ויכא ע"י וינלקוט. (ד) נבלשת א' ה' נבלשת יב' (ו) פסגהרין ג' ט'. (ז) ז"ל חמישי מ"ג. (ח) נמקוחות פ"ה מ"ה. (ט) נמקוחות לע"ב. (י) לפיטו שס סיוטא.

תורה אור השלם

1. ועבדת את אביך אשר ישלחון יי בך קרעב ובצמא ובערים ובחרס כל יתן על פרך על צאתך עד השמידו אתך: דברים כח מה
2. ה' הטלה לכל עובדי הרפא לכל תחלאיך: תהלים ק"ג
3. רטפט בפרו מנער ישוב לימי עלומיו: איוב לג כה
4. יי יעבדו על ערש דיי כל משכבו הפכה בקליו: תהלים מא ד
5. הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומגןך אשתר ויחייני נע ונד פארץ וקה כל מצאי ידוני: בראשית יד
6. למשפטין עמדו היום כי הכל עבדיך: תהלים קיט צא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למשפטין עמדו היום כי הכל עבדיך:

הגהות הגר"א

[א] נב' קפוא לניח ולאשתא לל"י וישי בפירוש הירוש':

מוסף רש"י

נקטינן. מסורת מלכותי, מנהג מכותי (שד"ח) (ה) אמר רב יוסף לא שמיע לי דרא שמעתי. רב יוסף תלה ושכח תלמודו והיה אפי' תלמודו מוכרו (שד"ח) ס' עג. מכות ד' ופ"י נדה לט. שחלצתו חמה. שלפמו, ניטלה מנופי חמה. הוא העול הקדמו, מללנו לשון (השע"ה) מלך מהס (ברכות דל).

מטהר באשבורן ואין מטהר בזוחלין אלא עד המקום שהיה יכול להלך ממחילתו. והיינו נמי דמנן בפרק ו' ראשון דמקואות מעיין שהוא מושך כדל רבה עליו מים והמשיכו הרי הוא כמות שהיה היה עומד ורבה עליו והמשיכו זה למקוה לטהר באשבורן ולמעין להטביל זו בכל שהוא וה"פ מעיין שהיה מושך מעט מעט כדל זה שהוא שרץ קטן מרובה הרגלים והמשיכו עכשיו בשטף אבל אינו נמשך אלא באותו מקום שהיה מהלך זו ממחילתו הרי הוא כמות שהיה וסיפא קמתי דאס היה עומד כלומר שלא היה נמשך כלל ורבה עליו והמשיכו שני דינין יש בו דבמקום שלא היה מהלך ממחילתו שזה למקוה שרץ אשבורן וה"ה שאין מטבילין זו בכל שהוא ובמקום שהיה עומד ממחילתו שזה למעין להטביל זו בכל שהוא ומינה שהוא מטהר בזוחלין. נמצא לפי דעת זה שאפי' בזמן גשמים שהנהרות רבים אדם טובל צנהרות שאין מכזיבן באותן מקומות אלא נמשכין והולכין אפי' ציומי תשרי אבל באותן מקומות שנמשכין ומתרחקין יומר מהגשמים כל היכא דאיכא למיחש שרבו הנוטפין על הזוחלין אין טובלין בהם אבל היכא שרבו זוחלין על הנוטפין אפי' באותן מקומות שלא היה הולך שם ממחילתו טובלין זו והיינו שהיא דר"א צר לזוק שהעיד על הזוחלין שרבו על הנוטפין ששכחין ומטהרין בזוחלין וזכאי אפי' במקום שנתרבה קאמר דאי באותו מקום צלצד שהיה מהלך ממחילתו מאי אסדמתי פשיטא דהיכי מיסק אדמתין ששנים או שלשה טיפי מים יפסלו פרת מלנצול זו אלא ודאי כדאמרן וזהו דעת הר"א צ"ל: אבל דעת הרמב"ם ז"ל דני קמתי צלצד הני דאע"פ שרבו עליו ונוטפין דיני כמעיין דוקא כשרבו המים בגומת המעיין עצמו ששם הוא חשיבות מימיו ומצטלים כל המים הצאים עליהם אבל רבה במקום משך הנהר למטה כל שרבו נוטפין על הזוחלין נפסל כולו ולפי זה אחיה מימרא דשמואל כפסטה דאין המים מטהרין בזוחלין אפילו בצמלע הנהר במקום שהיה מהלך זו בתחלה אלא פרת ציומי תשרי צלצד וכפי מה שפירש' למעלה. ולפי זה הא דמפליג בתוספתא בין נמרחב ללא נמרחב ג"ל דלריבה בגומת המעיין קאי דאפי' הכי כל

ושטייה יבחוטר כל א"ר אמי אמר רב בלא נר ובלא שלחן רב חסדא אמר בלא אשה רב ששת אמר בלא שמש רב נחמן אמר בלא דעה תנא בלא מלח ובלא רבב אמר אביי (ב) נקטינן אין עני אלא בדעה במערבא אמרי דדא ביה כולא ביה דלא דא ביה מה ביה דא קני מה חסר דא לא קני מה קני אמר ר' אלכסנדר א"ר חייא בר אבא אין החולה עומד מחליו עד שמוחלין לו על כל עונותיו שנאמר הסולח לכל עוונתי הרופא לכל תחלוואיכי רב המנונא אמר חזור לימי עלומיו שנאמר רומטפש בשרו מנוער ישוב לימי עלומיו כל משכבו הפכת בחליו אמר רב יוסף לומר דמשכבו למודו רב יוסף חלש איעקר ליה למודיה אהדריה אביי קמיה היינו דבכל דוכתא אמרינן אמר רב יוסף לא שמיע לי דרא שמעתי א"ל אביי את אמריתיה ניהלן ומהא מתניתא אמריתיה ניהלן כי הוה גמיר ר' תלת עשרי אפי הילכתא אגמריה לרבי חייא שבעה מנהון לוסף חלש רבי אהדר ר' חייא קמיה הנהו שבעה אפי דאגמרי' שייתא אודו הוה ההוא קצרא ואתא ואהדר יתהון קמי רבי ליה רבי להווא קצרא א"ל רבי אתה עשית אותי ואת חייא א"ד הכי קא"ל אתה עשית את חייא וחייא עשה אותי וא"ר אלכסנדר א"ר חייא בר אבא גדול נם שנעשה לחולה יותר מן הנם שנעשה להגניה מישאל ועזריה של חגניה מישאל ועזריה איש של הדייט והכל יכולים לכבותה וזו של חולה של שמים היא וזו יכול לכבותה וא"ר אלכסנדר א"ר חייא בר אבא ומוצאי ירנגי רב אמר מן הדין קרא למשפטין עמדו היום כי הכל עבדיך רבה בר שילא אמרו ליה שכיב גברא גבוה הוה רכיב גירדנא וזטרא מטא תיתורא איסתויט שדייה וקא שכיב קרי על נפשיה למשפטין עמדו היום שמואל חוייה להווא (קרוקיתא דעקרבא) יתיבא על אקרוקתא ועברה נהרא טרקא גברא ומיית קרי עליה למשפטין עמדו היום אמר שמואל אין מבקרין את החולה אלא למי שחלצתו חמה לאפוקי מאי לאפוקי הא דתניא ר' יוסי בן פרטא אומר משום ר' אליעזר אין מבקרין לא חולי מעיים ולא חולי העין ולא מחושי הראש בשלמא חולי מעיים משום כיסופא אלא חולי העין ומחושי הראש מ"ט משום דרב יהודה דאמר רב יהודה דיבורא קשיא לעינא [א] ומעלי לאישתא אמר רבא האי אישתא אי לאו דפרוונקא דמלאכא דמותא מעלי

מו א מיי פ"ד מהל' אכל הלכה ה סמנ עשין מד"ס צ טו"ע יו"ד סי' שלה ס"ח :

תוספות

שפ"ה. עור מושל שזוחלין עליו ונשאין אותו עובדי דרכים עמם: דרא ביה. שיש בו דעה: דא לא קני. דעה מה קני: הבוהה לכל עונותי הרופא לכל מחלואי: חזור לימי עלומי. דנכרא הכולה כשמתפא יומר מלפני שחלה: תליסר אפי הלבנת. י"ג פנים של הלבנת משנה: אתה עשית את חייא. כלומר למדת לו: למשפטין. כלומר כשעמדו בדייטין להטבילין הכל עבדים להביא עליהם מה שצויה: גברא רבה. אדם גדול: גירדנא וזטרא. פחד קטן: אישיות. נכמת כמו: קמא טיטוט נקטיה צלצד קמא (דף ב): אקרוקתא. כפרדע: שחלצתו חמה. שחוקן חממותו ועדיין הוא חולה:

פירוש הרא"ש

שפ"ה. עור לטן עליו: דרא קני. דעה: שמשכבו למודו. עלומיו קא דרש שנגלס ממנו למודו: תליסר אפי הילכתא. צי"ג פנים היה שונה הלכות: אתה עשית לחייא. כל המלמד חצרו חורה [נסהרין ג' ט'] כאלו עשאו דמני עש' הנפש אשר עשו ואת הנפש אשר עשו בחרן: ההוא גברא גבוה. אדם גדול וגבוה: ריבוי כהלמיה: אקרוקתא. כפרדע: שחלצתו חמה: דיבורא קשיא לעינא. וכן נמי למחוס הראש שטעט אדם להס: פרוונקא. שלח:

כחזורא

שרבו נוטפין אינו מטהר אלא במקום שהיה מהלך ממחילתו אבל במקום שנתרחב אינו מטהר אלא באשבורן. ואע"ג דאיכא למימר איפכא דלריבה צהמשך הנהר קאי אלא ריבה בגומת כשר מיינקט כשר מיינקט לעומרל אגומת דמנתי קיימא. מינה סהדותא דרבי אלעזר בר לזוק אפי' לפי שיטה זו ודאי משמע דאפי' במקום שנתרחב הנהר קאי דכל שרבו זוחלין כשר דליכא למימר דלריבה במקום משך הנהר קאי ואשמעינן רבותא שאע"פ שלא ריבה במקום גומת המעיין אלא במקום שנמשכו מימיו כשר דלכתי פשיטא וכי ג' טיפי מים יפסלו פרת: תנן במס' מקואות (פ"ה מ"ה) הנוטפין שעשאן זוחלין כלומר שהמשיכן סומך אפי' מקל ואפי' קנה ואפי' צו ואפי' צה כלומר גודר צפניהם צללו והוה לכו באשבורן ומטהרין ר' יוסי אומר אין מחליין בדבר המקבל עוממה כלומר אין עושין בו גדר וק"ל כר' יוסי ותנן נמי (סס מ"ד) שהימים מטהרין בזוחלין ותנן נמי (פרה פ"ח מ"ט ומקואות פ"ה מ"ח) המים המוכיבן פסולין למי חטאת וכשרין לצבילה ומטהרין בזוחלין ואלו הם המים המוכיבין המלוחין והפושרין: ושטייה. עור לאכול עליו: וזלא רב. שמן: דלא קני דעה מה קנה. מה יועיל לו כל מה שיקנה: חזור לימי עלומיו. אחר שחלה ומתפא מחוק טעמו להיות יותר צריח ממנה שהיה הקודם חליו: שנאמר רוטפט. נוטריקון רטוב קוש: לומר דמשעה למודו. ימי עלומיו קדשיה מעיין העלמה: אייקר ליה לימודיה. הכביד עליו למודו ששכחו: פלס עשרי אפי צי"ג פנים: כובס: למשפטין עמדו היום כי הכל עבדיך. כיון שלמשפטין עמדו שהגיע קלס למות הכל עבדיך לקיים את דבר המשפט: שכיב ההוא גברא גבוה. אדם שהיה גבוה כלומר ארוך: רכיב גירדנא וזטרא. רוכב פרדה קטנה: סיסורא. גשר: איספוט. אחתה רוח שטות לאותה פרדה והשליכתו צנהר. איסתויט מלשון סטיא רוח של שגוען וכדאמר בעלמא סיוטא הוא דנקטיה [ב' ק' ל']: אקרוקפא. כפרדע: שחלצתו חמה כדאס המודיין ש"ע' כלי זיין שעליו נקרא חלון: לאפוקי הא דתניא. דסבירא ליה לשמואל כי הך ברייתא דאין מבקרין להנך דקא מני ודשמואל נמי לאפוקי הני: משום כיסופא. דוימנין שררץ לנקביו ומכסיף: דפרוונקא. שליח שעל ידו ממתי: כחזורא לדיקלא. הולין שסביב הדקל ששומרים אותו מבהמות וחיות: פרייקא. מרקחת מועיל וקורין לו תרייקא: חושלא דשערי. שעורים קלופים: דיש נפיה. בתחלת הרקדת הנפה: צורדס. מיצה אחת כשתי מיצות צור דס. והוא חולי שמקלה דס מלמטה: אין מבקרין אותו. משום דוימנין דלריך לנקביו ומנערי ליה: ואין מוסידין שמו. לומר פלוגי חולה חולי צורדס ללא לשון נקיה הוא: רפואה